

СЕКЦІЯ 2

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

К. С. Аверіна, к.пед.н., доцент,
*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь, Україна)*

СУЧАСНИЙ СТАН ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

З початку нового століття інтернаціоналізація освітнього середовища виступає одним із базових критеріїв якості вищої освіти в Україні. Визнання нових вимог інтернаціоналізації об'єктивно викликало глибокі структурні та інфраструктурні зміни в сфері вищої школи. Як наслідок, відбуваються і зміни в процесі інституціоналізації вищої школи, які закономірно призвели до переконструювання позицій провідних суб'єктів вищої освіти в контексті світового науково-освітнього простору. Відображенням нових тенденцій відтепер стає послідовний курс на розширення кордонів міжнародної академічної мобільності. Умовами для її розвитку в епоху глобалізаційних змін виступають, з одного боку, світовий ринок освітніх послуг, з іншого – інститут мережевих взаємодій, які отримують домінуючий вплив в міжнародному науково-освітньому просторі. При цьому при виявленні місця і ролі України в процесах експорту та імпорту освітніх послуг надзвичайно важливі об'єктивний аналіз і оцінка загальносвітової, європейської та загальноукраїнської ситуації в сфері вищої школи.

Формування умов для ефективної інтеграції освіти, науки і виробництва, створення інноваційної інфраструктури у вищій й регіоні, впровадження прогресивних освітніх технологій, розвиток нових форм транскордонного навчання, гармонізація освітніх систем та їх інтеграція у світовий науково-освітній простір – далеко не повний перелік вимог, які пред'являються до сучасних процесів розвитку вищої школи в Україні. Інтернаціоналізація системи вищої освіти в Україні в кінці ХХ – початку ХХІ ст. об'єктивно сприяла формуванню нових інституційних засад і основ становлення і розвитку міжнародної академічної мобільності. Глибокі трансформаційні зміни в сучасному суспільстві посилили прояв чотирьох тенденцій в розвитку вітчизняної вищої школи: 1) тенденції до розробки стратегічних інструментів активізації міжнародної академічної мобільності в контексті світових інтеграційних процесів, в тому числі в світовому науково-освітньому просторі; 2) тенденції до розширення академічних кордонів всередині світового простору з мережевого типу взаємодії за допомогою впровадження технологій

міжкультурних комунікацій; 3) тенденції до поглиблення взаємозв'язків вищої школи з ресурсним потенціалом регіону; 4) тенденції до визнання необхідності впровадження мережевого територіально-диференційованого підходу в комплексній оцінці ефективності основних видів діяльності українських вишів. Окреслені тенденції вимагають переосмислення існуючих моделей розвитку вищої освіти і вироблення нової стратегії входження України у світовий науково-освітній простір, що відповідає сучасним міжнародним, соціально-економічним, соціально-політичним й соціокультурним викликам.

З огляду на базові умови і провідні чинники формування світового науково-освітнього простору, соціальні практики вибудовування стратегій активізації міжнародної академічної мобільності, є важливим проведення комплексного дослідження особливостей і тенденцій інституціоналізації міжнародної академічної мобільності в українських вишах в аспекті реальних потреб соціально-економічного розвитку країни та їх глибокий аналіз.

Пошукові нових шляхів удосконалення професійної підготовки фахівців у вищій школі в контексті вимог Болонського процесу присвятили свої праці українські вчені (І. Бех, О. Білик, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий, Ж. Таланова, Н. Ничкало, С. Сисоєва, та ін.). Різним аспектам академічної мобільності присвячені дослідження В. Астахової, С. Бринева, С. Вербицької, Л. Гурч, Н. Дмитрієвої, О. Дядченко, Л. Зновенко, Д. Єрової, О. Ісака, О. Кучая, Р. Пріми, Л. Сушенцевої та ін. З точки зору умов інтернаціоналізації вищої школи міжнародну академічну мобільність вивчали в наукових працях А. Бьома (A. Böhm), М. Фоларі (M. Follari), А. Гевета (A. Hewett), С. Джонса (S. Jones), Н. Кемпа (N. Kemp), Д. Міреса (D. Meares), Д. Піерса (D. Pearce), К. Ван Кутера (K. Van Cauter), М. Стола (M. Stohl), Х. Де Йонга (H. de Jong), Яна Р. Добсона (Jan R. Dobson), Дірка Ван Дама (Dirk Van Damme) та ін.

Вивчення особливостей розвитку міжнародної академічної мобільності дозволило відзначити багатозначність трактувань розглянутого соціального феномена, що належить різним областям гуманітарного знання - соціології, економіці, соціальній філософії, педагогіці, культурології та ін. Проведений історико-порівняльний аналіз показав, що вихідні інституційні передумови у формуванні міжнародної академічної мобільності як соціокультурного явища виникли ще за часів епохи Відродження, що багато в чому було обумовлено появою і розвитком перших університетів і організацією поїздок з метою отримання нових знань в інших системах освіти за межами своєї держави.

Підписання Україною Болонської декларації передбачало суттєві зміни у системі вищої освіти, які мали б забезпечити мобільність українських громадян, академічне та професійне визнання їх освіти у європейському просторі. За роки впровадження принципів Болонського процесу частину новацій було впроваджено реально, деякі введено лише формально, а частини необхідних змін ще взагалі не відбулося. Реалізація будь-якої реформи буде успішною лише тоді, коли стане справою не лише керівних міністерств і відомств, а насамперед тих безпосередніх учасників, що їх стосується реформа. Неможливо впровадити навіть найпрогресивніші освітні новації, якщо вони не будуть підтримані викладацькою та студентською громадою.

Прогресивна роль Болонського процесу у розвитку вищої школи в Україні реалізуються можливостями й інтелектуальним ресурсним потенціалом дискурсивних наукових майданчиків, які сприяють не тільки інтегруванню різних платформ по входженню в європейський науково-освітній простір, а й становленню власних національно-територіальних майданчиків.

На сучасному етапі інтернаціоналізації вищої школи і затвердження нових стратегій вищої освіти в Україні поступальний розвиток інституціоналізації міжнародної академічної мобільності у закладах вищої освіти виступає базовою умовою підвищення їх конкурентоспроможності на світовому ринку освітніх послуг. При вирішенні ключових проблем вищої школи набуває особливої важливості розвиток інституційних мережевих взаємозв'язків, взаємозалежностей і взаємодій на рівні світових та національних освітніх систем. Критичне сприйняття й критична переоцінка існуючих моделей знання про вектори розвитку вищої школи, науково-освітньої, професійно-освітньої мобільності є проявом процесу становлення і домінування багатовимірних ментальних моделей міжнародної академічної мобільності (інтегративна європейська модель, євразійська модель та ін.) в умовах глобалізації життєдіяльності сучасного закладу вищої освіти.

Література:

1. Андреева, К. С. (2012). Международная академическая мобильность как фактор развития внутренней академической мобильности. Вопросы современной науки и практики. Университет им. В. И. Вернадского, 85–88.
2. Артьомов, І.В. Концептуальні і правові основи формування Європейського освітнього простору [Текст]: навчальний посібник /за ред. Ф.Г.Ващука, В.І.Лугового. – Ужгород: ЗакДУ, 2011. – 568 с. – (Серія: «Євроінтеграція: український вимір»; Вип. 17).
3. Белова, Н. І. (2010). Академическая мобильность преподавателей и студентов: состояние и перспективы развития. Академическая мобильность – важный фактор образовательной евроинтеграции Украины. Харьков: Изд-во НУА.
4. Бех, І. Д. (2012). *Компетентнісний підхід у сучасній освіті*. Режим доступу: <http://ipv.org.ua/component/content/article/8-beh/56-2012-09-04-22-32-01.html>.
5. Кременя, В. Г. (Ред.). (2003). *Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз*. Київ: Наукова думка.